

Oulu Tahkokangas

Rautakautisen röykkiökohteen kaivaus syyskesällä 2011

Arkeologia
FM Jari-Matti Kuusela
Helmikuu 2012

SISÄLLYS

ARKISTOTIEDOT	2
ABSTRAKTI	3
JOHDANTO	5
KAIVAUSHAVAINNOT	6
VIITTEET	19
KARTTALUETTELO	20
KUVALUETTELO	21
KARTAT	39
KUVAT	50

ARKISTOTIEDOT

OULU TAHKOKANGAS

Rautakautisen röykkiökohteen kaivaus 1.8.–15.9.2011

Kaivausjohtaja: Jari-Matti Kuusela FM

Tutkitun alueen laajuus: 139 m²

Peruskartta: 3422 05 Madeskoski

Koordinaatit: P: 7206563 I: 431016 Z: 23,5

Tila: 402:32:0

Kuvadokumentaatio: Digitaalikuvat: 561 kuvaa (Oy. ark. lab.)

MV-kuvat: Kansio 9 sivut 117–120, ruudut 1–1 (Oy. ark. lab.)

Aiemmat tutkimukset: Pentti Koivunen, tarkastus 1983

Helena Taskinen, inventointi 1985

Jari-Matti Kuusela, koekaivaus ja kartoitus 2010

Aiemmat löydöt: -

ABSTRAKTI

OULU TAHKOKANGAS. RAUTAKAUTISEN RÖYKKIÖKOHTEN KAIVAUS SYYSKESÄLLÄ 2011

OULU TAHKOKANGAS
Pk. 3422 05 Madeskoski

P: 7206563; I: 431016; z: 23,5
Röykkiökohteen kaivaus

Syyskesällä 2011 Oulun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti Oulun Tahkokankaan röykkiökohteen kaivauksen, joka oli jatkoa edellisvuoden kartoitukselle ja koekaivaukselle. Nyt tehdyillä tutkimuksilla selvitettiin Tahkokankaan kivirakennelmien luonnetta.

Vuoden 2010 kartoituksen perusteella kohteella oletettiin olevan 12 kivirakennelmaa, joita oli syytä epäillä rautakautisiksi haudoiksi. Kaivausten kuluessa tämä lukumäärä pienentyi yhdeksään hautarakennelmaan kolmen osoittautuessa muuksi kuin haudoiksi. Kaiken kaikkiaan kohteen yhdeksästä hautarakennelmasta kuusi tutkittiin kaivauksin, kaikki yhdeksän dokumentoitiin piirtämällä, minkä lisäksi osasta kalmistoa tehtiin laserkeilaus. Vastoin edellisvuoden metallinpaljastinkartoituksen antamia viitteitä ei rakennelmista löytynyt ainuttakaan esihistoriallista metallilöytöä vaan kaikki metallisignaalit osoittautuivat joko resistentistä metalliromusta johtuviksi tai mahdollisesti esim. malmikivien aiheuttamiksi vääriksi hälytyksiksi. Kaivauksen ainoaksi esihistorialliseksi löydöksi jäi yksi piiesineen fragmentti latomuksesta 2.

Tutkimusten aikana rakennelmien pohjamaasta sekä niiden ympäristöstä kerättiin maaperänäytteitä, jotka on toimitettu Uumajan ympäristöarkeologisen laboratorion analysoitavaksi. Kertomuksen kirjoittamisen aikaan tuloksia ei ole vielä saatavilla.

Huolimatta kivrakennelmien lähes täydestä löydttömyydestä ovat kaikki kohteen latomukset rakenteellisia ja jokseenkin selväpiirteisiä haudoiksi luonnehdittavia ihmisen tekemiä rakennelmia. Tutkimusten jälkeen voidaan perustellusti olettaa Tahkokankaan kohteen olevan, perustuen latomusten korkeuteen merenpinnasta sekä niiden ulkoisiin piirteisiin, varhaiselle rautakaudelle ajoittuva kalmisto.

Kohde on näyttävä esimerkki varhaisen metallikauden hautapaikasta. Kohteen kulttuuriperinnöllistä arvoa lisää sen sijoittuminen vilkkaan ulkoilureitin varrelle.

Löydöt: KM 39016

Ajoitus: Rautakausi

Tutkitun alueen laajuus: 139 m²

Kenttätyöaika: 1.8.–15.9.2011

Tutkimuskustannukset: Suomen kulttuurirahaston keskusrahasto

Tutkimusraportti: J-M Kuusela 7.2.2012 Oulun yliopiston arkeologian laboratorio (kop. Museovirasto, arkeologian arkisto & Pohjois-Pohjanmaan museo)

JOHDANTO

Tahkokankaan kohde sijaitsee Oulun Hiironen kaupunginosassa noin 5 km Oulun keskustasta kaakkoon Tahkokankaan palvelukeskuksen itäpuolella olevalla kivikkoisella harjanteella vilkkaassa käytössä olevan kuntopolun vieressä (ks. **kartta 1**). Kohteen kuvaus ja yleiset piirteet on esitetty vuoden 2010 tutkimusten kertomuksessa, joten viitataan tältä osin tähän raporttiin (Kuusela 2010: 5–6).

Syyskesällä 2011 Oulun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti Oulun Tahkokankaan rökkiökohteen kaivauksen. Kaivaus oli jatkoa edellisvuoden kartoitukselle (ks. Kuusela 2010) ja koekaivaukselle. Tutkimuksella pyrittiin selvittämään Tahkokankaan kivirakennelmien luonnetta. Tutkimusten johtajana toimi FM Jari-Matti Kuusela, piirtäjänä FM Jouni Väänänen, tutkimusavaustajana fil. yo. Lasse Märsy, kaivajina fil. yo. Ville Hakamäki, fil. yo. Aki Hakonen, fil. yo. Antti Komulainen (osan aikaa), FM Hannu Kuivalainen (osan aikaa) sekä It. yo. Mikko Heikkinen (osan aikaa). Lisäksi kaivausten aikana kokeiltiin latomuskohteiden dokumentoinnissa kuvauspuomia, jota operoi FM Hannu Panttila. Osa kalmistosta dokumentoitiin laserkeilaimella. Keilauksen suoritti FT Jari Okkonen.

Dokumentointimenelminä käytettiin takymetrimittausta, piirtämistä sekä digi- ja mv-kuvausta, minkä lisäksi, kuten edellä mainittiin, osa kalmistosta dokumentoitiin laserkeilauksella. Kaivausalueelle määriteltiin relatiivinen koordinaatisto. Päälinjaa ei paalutettu vaan maastoon mitattiin kiinteitä asemapistettä, joita käytettiin apuna takymetrikartoituksessa. Pisteet merkattiin maastoon puupaaluin. Korkeus meren pinnasta mitattiin Trimble R8 RTK-GPS-laitteen avulla, jonka virhemarginaali on ≈ 1 cm. Kaivauksella käytetyn relatiivisen koordinaatiston pohjoinen on kompassipohjoinen, jonka eranto karttapohjoiseen on vajaat yhdeksän astetta itään. Relatiivinen koordinaatisto georeferoitiin RTK-GPS:n avulla ETRS-TM35 -tasokoordinaatteihin, joita tässä kertomuksessa käytetään. Kaivausalueelle merkittiin kivirakassa olevaan suureen kiveen kiintopiste, jonka koordinaatit niin ikään mitattiin RTK-GPS:llä. Lisäksi kaksi takymetrin asemapistepaalu (asemat 3 ja 4) jätettiin paikalleen kaivauksen päätteeksi.

Mainittakoon, että kohde joutui tutkimuksen loppupuolella vandalisoinnin kohteeksi johtuen sanomalehti Kalevan tekemästä jutusta, jossa kohde merkittiin kartalle. Vahinko oli verrattain rajallista, koska tutkimus oli tässä vaiheessa jo loppusuoralla ja kaikki vahingoitetut rakenteet oli keretty dokumentoimaan. Kalevan toimitusta informoitiin tapahtuneesta ja heitä kehoitettiin jatkossa välttämään juttujensa yhteydessä arkeologisten kohteiden tarkkaa sijoittamista kartalle.

KAIVAUSHAVAINNOT

Tässä kertomuksessa käytetään vuoden 2010 raportin mukaista latomusten numerointia (ks. Kuusela 2010).

Tutkimuksissa tutkittiin kaivauksin kaiken kaikkiaan yhdeksän vuonna 2010 kartoitettua kivirakennelmaa. Vuoden 2010 kartoituksen jälkeen Tahkokankaalla oletettiin olevan kaksitoista rautakautiseksi hautauksiksi epäiltyä rakennelmaa. Kaivausten edetessä kolme näistä kuitenkin osoittautui muuksi kuin haudoiksi.

Ennen latomuksen kaivauksen aloittamista turve poistettiin tarpeeksi laajalta alalta, jotta koko rakenne saatiin esille, minkä jälkeen latomus puhdistettiin huolella, valokuvattiin sekä piirrettiin. Kaivaus suoritettiin teknistä kaivausmetodia noudattaen siten, että latomuksesta poistettiin aina yksi kivikerta kerrallaan. Kerrosten paksuutta on vaikea arvioida sillä se luonnollisesti vaihteli kiviaineksen mukaan. Sektorointia ei käytetty, jotta mahdollisten rakenteiden havainnointi ei olisi vaikeutunut.

Kaikkien tutkittujen latomusten kohdalla rakenteen pohjamaata kaivettiin alaspäin, koska mahdollisten maan alle tehtyjen hautausten mahdollisuus haluttiin sulkea pois. Kaivettu maa tutkittiin tarkoin polttohautauksiin viittavan palaneen luun ja muiden pienten löytöjen varalta minkä lisäksi maa seulottiin.

Kaikista tutkituista latomuksista otettiin kiviäytteitä FM Jouni Väänäsen väitöskirjatyöhön liittyen. Kaivauksen päätteeksi kaikki latomukset koottiin uudelleen ja entisöitiin.

LATOMUS 1

Koordinaatit: 7206578; 431014

Latomus 1 sijaitsee harjanteella ja välittömästi sen lounaispuolelta kulkee harjanteen poikki menevä vilkkaassa käytössä oleva polku. Vuoden 2010 kartoituksen aikana polun epäiltiin halkaisseen latomuksen keskeltä, mutta turpeenpoiston jälkeen kävi ilmi, että polku on vain osittain vahingoittanut latomuksen lounaissivua.

Latomus on tehty lounaaseen viettävään rinteeseen ja on nykyiseltä kooltaan 4 x 4 m, hyvin maantasainen, selväpiirteinen ja muodoltaan nelikulmainen (**kartta 3, kuva 1**). Latomusta viistävä polku on osittain vahingoittanut sitä ja hajoittanut sen alkuperäistä muotoa. Latomuksen keskellä on havaittavissa noin metrin halkaisijaltaan olevan loiva painauma. Latomus sijaitsee rinteessä siten, että rinteeseen alapäätyyn sijoittuvassa osassa sen rakentamiseen on käytetty useampaa kivikertaa kuin rinteeseen yläpäädyssä, jossa paikoin kivikertoja oli havaittavissa vain yksi. Tällä rakennusmenetelmällä on ilmeisesti haluttu saada aikaan tasainen pinta vaikkakin latomus on selkeästi kallellaan lounaan suuntaan. Kiviaines oli homogeenista koostuen pinnalta pääosin hiukan päätä pienemmistä (halk. ~0,20–0,25 m) pyörityneistä kivistä ja alemmissa kerroksissa tätä hiukan pienemmistä kivistä. Vuonna 2010 kartoituksen aikana havaittujen metallisignaalien todettiin johtuvan resistentistä romusta, kuten pullonkorkeista, joita tuli jkv. vastaan kiveystä purkaessa. Vastaan tuli myös yksi vanhan suomalaisen sotilaskiväärin paukkupatruunan hylsy, jonka kannassa on teksti "VPT 43".

Latomuksen keskellä oleva painanne on tulkittavissa rakenteelliseksi ja sitä ympäröi nelikulmainen kivikehä, tosin verrattuna kohteen muihin kivrakenteisiin on tätä pidettävä jokseenkin epävarmana ja epäselvänä (**kartta 3**). Kivikertojen poistamisen jälkeen painannetta tutkittiin vielä siten, että sen alueelle tehtiin 1 x 1 m koekuoppa, joka kaivettiin noin 30 cm syvyyteen. Täten haluttiin varmistaa ettei latomuksessa ole maan alle tehtyä hautausta. Kaivettu maa seulottiin. Mitään hautaukseen viittaavaa ei tavattu.

Latomus 1 on suurehko rakenteellinen ja löydötön kivirakennelma, joka on tulkittavissa haudaksi. Koska palanutta luuta tai muuta polttohautaukseen viittaavaa ei tullut esille, on haudaus, mikäli sellainen on rakenteeseen tehty, ollut ruumishaudaus.

LATOMUS 2

Koordinaatit: 7206597; 431002

Latomus 2 sijaitsee harjanteella latomus 1:stä noin 16 m luoteeseen harjanteen läpi kulkevaa polkua pitkin. Vuoden 2010 kartoituksen aikana epäiltiin, että polku on vahingoittanut latomusta, mutta turpeenpoiston jälkeen se osoittautui oletettua jkv. pienemmäksi ja polun tekemä tuho täten oletettua rajallisemmaksi sen sijoittuen lähinnä latomuksen eteläreunaan.

Latomus 2 osoittautui kivikkoon tehdyksi kulmikkaaksi ja ns. "etelälatomuksen" tai tarhamaisen arkkurakenteen sisältäväksi hyvin maantasaiseksi mutta selväpiirteiseksi rakennelmaksi. Latomuksen reunakivet ovat keskimäärin hiukan täytekiviä suurempia. Latomuksen koko on, etelälatomus mukaan lukien, 4 x 2,5 m. Latomuksen "päätarha" on kooltaan 2,5 x 3 m ja sen eteläpuolella on selkeä 2 x 1,4 m kokoinen luode-kaakko -suuntainen nelikulmainen arkku tai pieni tarha (**kartta 4, kuvat 2–3**). Tämän tutkimusta hankaloitti täysikasvuinen mänty, joka kasvoi rakenteen toisessa päässä. Latomus tutkittiin teknisin kerroksin kivikerroksittain, joita poistettiin kunnes tavattiin mineraalimaan pinta. Reunakiviä ei poistettu. Kerrosten paksuutta on vaikea arvioida tämän ollessa riippuvainen kiviaineksesta, mutta arviolta se lienee ollut 5–15 cm välillä. Täytekiveys oli verrattain homogeenista ja kooltaan miehen pään (halk. ~0,20–0,25 m) kokoista tai jkv. pienempää pyöristynyttä kiveä. Rakenteessa oli paikoitellen havaittavissa kivivälien tilkitsemistä pienemmillä kivillä tasaisen pinnan aikaansaamiseksi (**kuva 4**).

Latomuksesta 2, päätarhan alueelta, tehtiin kaivauksen ainoa esihistorialliseksi luokiteltava löytö – pieni harmaa piiesineen fragmentti (KM 39016), jossa on havaittavissa retusoinnin jälkiä. Muita löytöjä tuli vähän ja ne löytyivät ylemmistä

kerroksista ollen resenttejä, kuten pullonkorkkeja sekä pullolasia. Latomus 2:sta oli vaikeaa varmasti erottaa hautatasoa, mutta se on mahdollisesti tehty maanpinnan alapuolelle sillä kerros, josta piiesineen fragmentti saatiin talteen, sijaitsi n. 35 cm maanpinnan alapuolella (ks. **kartta 4**), tosin fragmentti on voinut vuosien saatossa valua alaspäin latomuksessa esim. roudan vaikutuksesta. Kivien poiston jälkeen vastaan tullut mineraalimaan pinta, joka sijaitsi n. 36–48 cm syvyydessä, oli paikoitellen kuitenkin liikaista ja siitä otettiin fosforinäytteiden sarja, joka on toimitettu Uumajan yliopiston ympäristöarkeologian laboratorioon analysoitavaksi. Suuremman tarhan alueella kaivausta jatkettiin teknisenä tasokaivauksena vielä noin 10 cm mineraalimaan pinnan alle, mutta mitään hautaukseen viittaavaa ei tullut enää esille. Kaivettu maa seulottiin.

Latomus 2 on selväpiirteinen, kulmikas ja maantasainen rakenteellinen latomus, joka on tulkittavissa haudaksi. Tähän viittaavat latomuksen selkeät rakenteet sekä hautaantimeksi tulkittavissa oleva piiesineen fragmentti. Hautaus on mahdollisesti tehty 30–40 cm maan pinnan alapuolelle ja on lienee ollut ruumishautaus.

LATOMUS 3

Koordinaatit: 7206602; 431000

Vuonna 2010 latomus 3 erottui nelikulmaisena ja selväpiirteisenä rakenteena, mutta 2011 kaivausten aikana havaittiin sen olevan syntynyt todennäköisesti tuulenkaadosta. Sen näennäinen selväpiirteisyys katosi jokseenkin välittömästi turpeenpoiston jälkeen eikä siinä ollut havaittavissa minkäänlaista selkeää rakennetta. Latomusmaisen kummun vieressä oli epämääräisen muotoinen kuopanne tai painauma, joka sopii hyvin vanhan tuulenkaadon aiheuttamaksi. Latomus 3:n tutkimista ei turpeenpoiston jälkeen katsottu enää tarpeelliseksi jatkaa, koska kyseessä oli ilmeinen luonnonmuodostuma.

LATOMUS 4

Koordinaatit: 7206575; 431006

Latomus 4 osoittautui turpeenpoiston jälkeen koostuvan sekä teräväsärmäisestä että pyöreästä kivistä, mikä antoi aiheen epäillä, että kyseessä on jokseenkin tuore

rakennelma. Kivet olivat suurehkoja "miehennostannaisia" ja ne oli aseteltu suurten maakivien väliin. Kivien alla näkyi jonkinverran vaaleaa hiekkaa. Rakennelman vierestä löytyi vanha sodanaikaisen sotilaskiväärin patruunan hylsy, jonka kannassa on teksti "VPT 43". Rakenne voisi olla esimerkiksi vanha nuotionpaikka, koska jotkin kivistä vaikuttivat jkv. tulen rapauttamilta, tosin hiiltä tms. ei havaittu. Turpeenpoiston jälkeen ei latomuksen 4 tutkimuksia katsottu enää tarpeelliseksi jatkaa, koska kyseessä oli ilmeisen resentti ihmisen tekemä rakenne.

LATOMUS 5

Koordinaatit: 7206544; 431026

Vuoden 2010 kartoituksessa latomus 5 merkittiin mahdolliseksi latomukseksi johtuen sen varsin vaatimattomasta koosta. Lisäksi, koska se oli kokonaan turpeen peittämä, sen luonne jäi epävarmaksi. Vuonna 2011 se tutkittiin kaivauksin ja se paljastui selväpiirteiseksi sekä rakenteelliseksi, joskin melko pieneksi, röykkiöksi jota on pidettävä hautana.

Latomus 5 on kulmikkaan pyöreähkö ja melko matala kooltaan 1,6 x 1,75 m. Sen keskellä havaittiin soikean pitkulainen n. 60 cm pitkä ja 25 cm leveä maahan asti ulottuva kuopanne, jonka huomattiin kuuluvan röykkiön keskellä sijaitsevaan nelikulmaiseen selväpiirteiseen arkkurakenteeseen (**kartta 5, kuva 5**). Röykkiö tutkittiin teknistä kaivausmetodia käyttäen siten, että keskellä sijaitseva arkkurakenne jätettiin viimeiseksi. Löytöjä ei tehty. Mineraalimaan pinta kivien alla oli paikoitellen jkv. musta ja nokinen ja paikoin palaneen näköinen, itse röykkiön kivissä ei havaittu palamisen merkkejä. Koska haluttiin varmistua ettei rakenne sisällä maanpinnan alapuolelle tehtyä hautausta tutkittiin röykkiön aluetta vielä 0,5 x 1 m koekuopalla 30 cm syvyyteen, mutta mitään hautaukseen viittaavaa ei tavattu. Kaivettu maa seulottiin. Latomuksesta otettiin fosforinäytteiden sarja sekä arkkurakenteen tasosta maan pinnalta että sen alapuolelta n. 10 cm syvyydestä. Näytteet on toimitettu Uumajan yliopiston ympäristöarkeologisen laboratorion analysoitavaksi.

Latomusta 5 on pidettävä hautana sen sisältämän jokseenkin selvän rakenteen vuoksi. Hautaus on todennäköisesti ollut ruumishautaus, koska mitään polttohautaukseen viittaavaa ei todettu. Poikkeavaksi haudan tekee sen pieni koko ja mikäli siihen on haudattu ihminen, on tämä todennäköisesti ollut lapsi.

LATOMUS 6

Koordinaatit: 7206550; 431027

Latomus 6 sijaitsee noin 3 metriä pohjoiseen latomuksesta 5. Se on pitkulaisen nelikulmainen ja kooltaan 3 x 1,5 m. Rakenteellisesti se vaikuttaa olevan samankaltainen, joskin isompi, kuin latomus 5, mutta se on itäisestä päädystään avoin siten, että se muodostaa U:n mutoisen vallin, jonka keskustassa ei ole kiviä (**kartta 6, kuva 6**). Koska rakenteen itäinen pääty ulottuu nykyiselle polulle on mahdollista, että pääty on osittain tuhoutunut. Vallin sisäpuolella maassa, jokseenkin rakenteen keskellä, oli noin 0,5 m halkaisijaltaan oleva säännöllisen pyöreä loiva painanne. Rakenne tutkittiin siten, että vain eteläinen ”valli” purettiin, minkä jälkeen paikalle avattiin 1 x 1 m koekuoppa siten, että kaivausalueen ruutu leikkasi rakenteen keskellä olevan pienen painanteen. Tällä toimenpiteellä haluttiin tarkistaa onko rakenteessa esimerkiksi maan pinnan alapuolella oleva hautaus. Kuoppa kaivettiin tasokaivauksena 20 cm syvyyteen ja kaivettu maa seulottiin, mutta mitään hautaukseen viittaavaa, tai muutenkaan poikkeavaa, ei todettu.

Latomuksen 6 luonne on epäselvä. Rakenteellisesti se on samankaltainen latomuksen 5 kanssa lukuunottamatta sen ”avointa” itäistä päätä. Koska itäinen pääty on kuitenkin todennäköisesti vahingoittunut, on mahdollista että rakenne on ollut suljettu jolloin se voisi olla hautarakenne.

LATOMUS 7

Koordinaatit: 7206558; 431024

Latomus 7 sijaitsee 6,5 m pohjoiseen latomuksesta 6 ja vajaan metrin latomuksesta 8 etelään. Ennen turpeenpoistoa se hahmottui lähinnä kahden soikean painanteen ympärillä olevana epämääräisen nelikulmaisena rakennelmana. Alun perin sen oletettiin

mahdollisesti olevan kiinni latomuksessa 8, mutta turpeenpoiston jälkeen nämä olivat erotettavissa toisistaan.

Latomus 7 on nelikulmainen ja matala verrattain jyrkkään kivirakan peittämään rinteeseen tehty latomus, jonka mitat ovat 3,5 x 2,5 m. Sen keskellä on kaksi painannetta, joista toinen, pohjoisempi, on selkeästi soikean muotoinen noin 1,5 m pitkä ja 0,8 m leveä. Sen vieressä oleva rakenne on epäselvempi ja vaikuttaa enemmän kivistä tehdyttä ”puolikaareltä”, joka on avoin eteläpuoleltaan (**kartta 7, kuva 7**). Koska nämä kaksi rakennetta, vaikkakin kuuluvat samaan latomukseen, vaikuttavat erillisiltä käytetään niistä nimitystä rakenne 1 ja rakenne 2.

Rakenne 1 on tehty kivikehistä siten, että kehät muodostavat yhden arkkumaisen rakenteen, jonka keskikohta ilmeni em. soikeana painaumanä. Kehän, tai arkun, kivet olivat selkeästi suurempia (halkaisia 0,15–0,30 m) kuin arkun keskellä olevat noin nyrkin kokoiset kivet. Kivirakan alimpien kerrosten kivet olivat samankokoisia, kuin rakenteen 1 keskellä olevat kivet, joten on mahdollista että rakenteella 1 ei varsinaisesti ole ollut kivitäyttöä vaan kiviarkku on rakennettu kivirakan päälle ilman kivikatetta. Rakenteen päässä oleva suurehko maakivi on toiminut eräänlaisena silmäkivenä. Rakenne tutkittiin siten, että siitä poistettiin kivikehä kerrallaan. Siten sisin kehä oli viimeinen. Kiviä poistettaessa kävi selväksi, että rakenteen alle on tehty pieni tasanne, jolla oletetun haudan pohjaa on pyritty nostamaan vaakatasoon suhteessa jyrkästi viettävään rinteeseen (**kuva 8**). Rakennetta tutkittaessa havaittiin, että suurempia kiviä oli paikoitellen kiilattu paikalleen pienemmillä kivillä (**kuva 9**).

Rakenne 2 sijaitsee heti rakenteen 1 vieressä. Myös se on rakennettu sisäkkäisistä kivikehistä tai kaarista joten se tutkittiin samoin kuin rakenne 1. On mahdollista, että rakenne 2 on jossakin vaiheessa vahingoittunut, jolloin sen ”avoimuus” selittyisi, mutta tätä ei varmuudella pystytty osoittamaan. Rakenne 2 on selvästi ihmisen tekemä, mutta kuten sanottu toisin kuin rakenne 1, se ei ole suljettu vaan avoin eteläiseltä sivultaan (**kartta 7**). Kuten rakenteessa 1, myös rakenteessa 2 havaittiin kivien kiilaamista paikoilleen pienemmillä kivillä.

Kivirakenteita purettaessa löytöjä ei tehty. Paikoitellen rakenteen pohjassa oli värjäytyneitä konsistenssiltaan hiukan sokerimaisia maapaakkuja. Kun rakenteet oli dokumentoitu ja purettu avattiin latomuksen 7 alueelle 3 x 2 m kaivausalue, jota kaivettiin 10 cm syvyyteen, koska haluttiin varmistaa ettei rakenteeseen oltu tehty hautausta maan alle. Kaivettu maa seulottiin. Löytöjä ei tehty. Kaivausalueelta, n. 10 cm syvyydestä, otettiin fosforinäytteiden sarja, joka on toimitettu Uumajan yliopiston ympäristöarkeologiseen laboratorioon analysoitavaksi.

Latomus 7 on tulkittavissa haudaksi, johon kuuluu kaksi erillistä rakennetta. Näistä ainakin rakennetta 1 voi hyvällä syyllä pitää hautana johtuen sen kivikehystä muodostuvasta arkusta, jonka mitat sopivat hyvin hautarakenteeksi. Rakenne 2 on epäselvempi ja voi muodostaa toisen, osin hajonneen, arkkurakenteen. Koska mitään polttohautaukseen viittaavaa ei tullut esille, on mahdollinen hautaus todennäköisesti ollut ruumishautaus.

LATOMUS 8

Koordinaatit: 7206561; 431021

Latomus 8 sijaitsee vajaan metrin latomuksesta 7 pohjoiseen. Se on kiinni latomuksessa 9 ja aluperin sen oletettiin muodostavan sen kanssa yhden rakenteen. Turpeenpoiston jälkeen havaittiin, että vaikka latomus 8 on lounaiselta sivultaan kiinni latomuksessa 9, on sitä silti syytä pitää erillisenä koska sen rakentamisessa käytetty kiviaines poikkesi silminnähden latomuksessa 9 käytetystä kiviaineksesta. Latomus 9 on rakennettu verrattain suurista (halkaisijaltaan jopa yli 0,5 m) kivistä, kun taas latomus 8 rakennettu pienemmistä kivistä (halk. ~0,15–0,3 m) ja se muistutti rakennustavaltaan enemmän latomusta 7 kuin latomusta 9, jota voinee luonnehtia jo röykkiöksi.

Latomus 8 on pyöreähkön kulmikas ja kooltaan 2,5 x 2,5 m. Sen silmiinpistävin piirre on suuri (halkaisijaltaan noin 1 m) säännöllisenmuotoinen paikoin mineraalimaahan asti ulottuva tasapohjainen kuoppa sen keskellä. Turpeenpoiston jälkeen havaittiin, että samaan tapaan kuin latomuksen 7 rakenne 2, myös latomus 8 vaikutti olevan osittain avoin (**kartta 8**).

Latomus 8 tutkittiin teknisinä kivikerroksina. Rakenteessa oli paikoitellen havaittavissa suurempien kivien kiilaamista pienemmillä kivillä. Tutkimusten edetessä kävi myös selväksi, että rakenteen keskuskuoppaa on pidettävä rakenteellisena, sillä sen seinämät olivat selkeästi ladotut, minkä lisäksi niistä on pyritty tekemään suorat ja tasaiset (**kuva 10**). Kivikerroksia purettaessa esihistoriallisiksi luokiteltavia löytöjä ei tehty, mutta jo turpeenpoiston aikana latomuksen kuopan keskellä turpeen päällä olleen kiven alta maahan osittain kaivettuna paljastui useita kymmeniä 7,62 kaliiperin rynnäkkökiväärin hylsyjä (**kuva 11**) joissa kaikissa on kannassa teksti "LAPUA 96", joka ilmoittaa valmistuspaikaksi Lapuan Tehtaan sekä patruunaerän valmistusvuoden. Samanlainen, hiukan pienempi, kätkö löytyi parin metrin päästä polun vierestä niin ikään kiven alta. Myös näissä hylsyissä oli sama teksti kuin latomuksesta 8 löydetyissä. Heti turpeen alla keskuskuopan keskellä oli tumma ja nokinen läikkä, josta löydettiin rautainen hakanen, joka voi olla esim. vanhanmallisesta taisteluvyöstä tai mahdollisesti henkseleistä. Löydöt ovat sekundääreja eivätkä liity latomuksen rakentamiseen. Koska maa kuuluu Oulun kaupungille on löydöistä pääteltävissä, että Tahkokangas on ollut jossakin vaiheessa armeijan harjoitusalueena – mahdollisesti pitkäänkin ottaen huomioon latomuksista 1 ja 4 löytyneet hylsyt. Kätkeminen lienee tapahtunut vuosien 1996 (hylsyissä oleva valmistusvuosi) ja 1998 (vuosi jolloin Oulun Hiukkavaarassa sijainnut Pohjan Prikaati lakkautettiin) välisenä aikana. Hylsyjen kätkemiselle latomukseen 8 voi olla kaksikin syytä – armeija kerää hylsyt talteen harjoitus- ja ammunta-alueiltaan, koska ne kierrätetään uusiokäyttöön. On mahdollista, että Tahkokankaalla pidetyn harjoituksen päätteeksi hylsyt on kerätty yhteen tai kahteen paikkaan, josta ne on ollut tarkoitus noutaa myöhemmin, mutta tämä on jäänyt sittemmin tekemättä. Toinen selitys voi olla joko varusmiehen tai henkilökunnan jäsenen "liike-" tai "harrastustoiminta". Patruunoita on mahdollista ladata itse, mikäli saa käsiinsä oikeaa kaliiperia olevia hylsyjä. Armeijan hylsyjen kerääminen omiin tarkoituksiin on kiellettyä, mutta koska hylsyt ovat arvokasta tavaraa, on mahdollista, että niitä on kerätty piiloon josta ne on tarkoitus ollut myöhemmin noutaa. Niiden kätkeminen latomukseen 8 ja sen lähelle voi johtua siitä, että se on ollut verrattain helposti tunnistettavissa oleva maastonkohta, mikä on helpottanut hylsyjen paikantamista.

Kivikerrosten poiston yhteydessä latomuksesta 8 alkoi hahmottua nelikulmainen rakenne, jonka keskelle rakenteessa oleva kuoppa sijoittui. Lisäksi rakenteessa oli havaittavissa pienten kivien käyttöä ”tilkkeenä” tasaisen pinnan aikaansaamiseksi (**kuva 12**). Kun kuoppaa ympäröivät kivet oli poistettu, havaittiin, että keskuskuoppa on kaivettu kivirakkaan, joten tutkimusta jatkettiin teknisenä tasokaivauksena ns. ”reikäleipämenetelmällä” jolloin maata poistettiin ainoastaan kuoppaa ympäröivältä alueelta siten, että kaivaustaso läheni pikkuhiljaa keskuskuopan pohjan tasoa. Näin varmistuttiin, ettei kivirakkaan kuoppaa ympäröivälle alueelle oltu tehty esim. hautauksia. Poistettu maa-aines koostui enimmäkseen noin nyrkinkokoisista pyörityneistä kivistä, mutta myös jonkin verran mineraalimaata oli joukossa. Maa-aines tutkittiin tarkoin ja se seulottiin, mutta löytöjä ei tehty. Kun kaivausalue oli saavuttanut keskuskuopan tason, pienennettiin sitä noin neliömetrin kokoiseksi ja se sijoitettiin keskuskuopan alueelle koska ympäröivä alueelta ei havaittu mitään ihmisen toimintaan viittaavaa. Tätä aluetta tutkittiin noin 10 cm syvyyteen, mutta mitään hautaukseen tai muuhunkaan ihmistoimintaan viittaavaa ei havaittu. Kaivausalueelta, n. 10 cm syvyydestä, otettiin fosforinäytteiden sarja, joka on toimitettu Uumajan yliopiston ympäristöarkeologiseen laboratorioon analysoitavaksi.

Latomuksen 8 luonne on epäselvä. Se on selkeästi ihmisen rakentama ja ulkoisilta piirteiltään se muistuttaa jonkin verran esimerkiksi Raahen Tervakaankaan rautakautisen kalmiston joitakin hautoja (Forss et al. 1991). Latomuksesta 8 ei kuitenkaan tavattu mitään hautaukseen viittaavaa, mikä ei kuitenkaan poissulje haudan mahdollisuutta. Löydetty hylsykätkö on sekundääri kuten myös rautainen hakanen. Latomuksen 8 rakentamisessa on käytetty hyväksi latomuksen 9 yhtä seinämää, minkä vuoksi alkuolettamuksena oli, että latomus 8 voisi kuulua latomuksen 9 kanssa yhteen, mutta huolimatta näiden rakenteiden samankaltaisista piirteistä (suuri dominoiva rakenteellinen keskuskuoppa), on latomusta 8 pidettävä erillisenä rakennelmana koska sen rakenteessa on selkeitä eroja latomukseen 9 nähden. Siinä missä latomus 9 on osin jopa röykkiömäinen ja kauttaaltaan melko suurista kivistä rakennettu, on latomus 8 maantasainen ja rakennettu huomattavasti pienemmistä kivistä. Näin ollen latomus 8

muistuttaa rakenteellisesti enemmän latomusta 7. Koska latomuksen rakentamisessa on kuitenkin käytetty latomuksen 9 rakennetta hyväksi, on mahdollista, että latomus 9 on rakennettu ensin, jolloin latomus 8, ja mahdollisesti latomus 7, ovat jonkin verran sitä nuorempia. On perusteltua olettaa latomuksen 8 olevan hautarakenne. Mikäli tämä pitää paikkansa on hautaus todennäköisesti ollut ruumishautaus, koska mitään polttohautaukseen viittaavaa ei löydetty.

LATOMUS 9

Koordinaatit: 7206561; 431018

Latomusta 9 ei tutkittu kaivamalla, mutta sen päältä poistettiin turve laserkeilausta varten minkä lisäksi se dokumentoitiin piirtämällä (**kartta 9**). Latomus 9:n piirteistä ks. vuoden 2010 kertomus (Kuusela 2010: 13). Kun kivirakasta, jossa latomus 9 sijaitsee, poistettiin pintaturve laserkeilausta varten, huomattiin, että latomuksen 9 vieressä kulkee selkeä "ura" (ks. **kartta 2**), jonka kynnyks aiheutti vuonna 2010 sen, että latomuksen 9 viereen kartoitettiin "latomus 12" (ks. latomus 12 alla). Tämä, noin metrin levyinen ja 4,5 metriä pitkä, piirre myötäilee latomuksen 9 eteläreunaa, joten se lienee syntynyt, kun kiviä on nostettu rakasta latomuksen 9 tarkennustarpeeksi.

LATOMUS 10

Koordinaatit: 7206562; 4301013

Latomusta 10 ei tutkittu kaivamalla, mutta sen päältä poistettiin turve laserkeilausta varten minkä lisäksi se dokumentoitiin piirtämällä (**kartta 10**). Latomus 10:n piirteistä ks. vuoden 2010 kertomus (Kuusela 2010: 13). Latomuksen 10 rajoja oli vaikea määrittää turpeenpoiston jälkeenkin, eikä se muodosta näin ollen ole varmuutta. Sen dominoivana piirteenä on pyöreähkö rakenteellinen keskuskuoppa, jonka seinämä vaikuttaa ainakin paikoin ladotulta. Uutena löytönä latomuksen 10 eteläpäädyistä, kiven alta, löydettiin suuri pala kirkasta muovia, mikä herättää epäilyksiä rakennelman esihistoriallisuudesta. Muovia oli kuitenkin vain yhden suurehkon reunakiven alla ikään kuin "kätkönä" (siihen on mahdollisesti ollut joskus käärittynä jotakin), joten on mahdollista, että muovi liittyy sekundääriin toimintaan eikä latomuksen rakentamiseen. Muovia ei havaittu muualla kuin em. reunakiven alla.

LATOMUS 11

Koordinaatit: 7206551; 431021

Latomusta 11 ei tutkittu kaivamalla, mutta sen päältä poistettiin turve laserkeilausta varten minkä lisäksi se dokumentoitiin piirtämällä (**kartta 11, kuva 12**). Latomus 11:n piirteistä ks. vuoden 2010 kertomus (Kuusela 2010: 13). Turpeenpoisto selkiinnytti latomuksen 11 muotoa ja sen voi katsoa olevan muodoltaan ja rakenteeltaan pääpiirteissään samanlainen kuin latomuksen 8, tosin latomus 11 on selkeästi ”suljettu” toisin kuin latomus 8. Latomuksen yleismuoto on nelikulmainen ja sen sisältämä tasapohjainen ja säännöllisen muotoinen keskuskuoppa on rakenteellinen.

LATOMUS 12

Koordinaatit: 7206555; 431018

Vuonna 2010 kartoitettu latomus 12 hahmottui ennen turpeenpoistoa verrattain pienenä ja pyöreänä latomuksena tai röykkiönä. Turpeenpoiston jälkeen kävi kuitenkin selväksi, että latomus 12 on itse asiassa syntynyt kun latomusta 9 on rakennettu – turpeenpoiston jälkeen latomuksen 9 vieressä oli havaittavissa selkeä ura, joka lienee syntynyt, kun latomuksen 9 rakennekiviä on nosteltu paikoilleen ja ”latomus 12” sijoittui tarkalleen tämän uran reunalle muodostaen ”kynnyksen”, joka näyttäytyi latomusmaisena turpeen peittäessä kivirakkaa. Turpeenpoiston jälkeen latomusta 12 ei ollut tarpeen enää tutkia tarkemmin.

KOEOJA

Latomusten 1 ja 2 välissä, 8 m latomuksesta 1 luoteeseen ja 6,5 m latomuksesta 2 kaakkoon (ks. **kartta 2**), havaittiin pyöreä n. 1,5 m halkaisijaltaan oleva säännöllinen painauma. Tähän avatiin 1 x 2 m koeoja, koska haluttiin tarkistaa ettei kyseessä ole keittokuoppa joita joskus tavataan esiroomalaisten röykkiökohteiden yhteydestä. Koeojaa tutkittiin teknisinä kerroksina n. 20 cm syvyyteen, mutta mitään ihmistoimintaan viittaavaa ei tullut esille.

LASERKEILAUS

Latomukset 7–11 dokumentoitiin laserkeilaimella. Pistepilven tiheys on 1 cm. Keilausta varten kivirakasta, jossa latomukset sijaitsevat, poistettiin pintaturve kokonaisuudessaan. Laserkeilauksen suoritti FT Jari Okkonen.

KIINTOPISTEET

Kivirakassa olevaan suureen kiveen merkittiin kiintopiste (ks. **kartta 2**), jonka koordinaatit mitattiin RTK-GPS:llä.

Kiintopisteen koordinaatit: 7206560,030; 431011,442; 22,378

Tämän lisäksi maastoon jätettiin takymetrin asemapistelle 3 ja 4 kaksi puupaalua (ks. **kartta 2**) joiden koordinaatit ovat:

Asema 3: 7206572,942; 431016,161; 23,107

Asema 4: 7206569,228; 431013,162; 22,696

YHTEENVETO

Tahkokankaalla 2010 kartoitetusta kahdestatoista kivirakennelmasta tutkittiin vuonna 2011 yhdeksän. Tutkituista kolme osoittautui joksikin muuksi kuin esihistorialliseksi. Tutkituista ainakin latomuksia 1, 2, 5 ja 7 tulee pitää hautoina latomusten 6 ja 8 ollessa funktioltaan hiukan epäselvempiä tosin niidenkin kohdalla hautarakenne on luontevin tulkintavaihtoehto. Tutkimattomista latomuksista latomusten 9 ja 11 tulee niin ikään olettaa olevan esihistoriallisia hautarakennelmia latomusten 10 ollessa epävarmempi johtuen sen reunakiven alta löydetyistä muovista, joka voi kuitenkin olla sekundääri. Mitään ajoittavaa ei kaivauksissa löydetty, mutta ottaen huomioon kohteen korkeuden merenpinnasta on esiroomalainen rautakausi perusteltu ajoitusarvio.

Oulussa 7.2.2012

FM Jari-Matti Kuusela

VIITTEET

Forss, Aulis, Itäpalo, Jaana & Jarva, Eero. 1991. Saloisten Tervakankaan rautakautisen kalmiston tutkimus 1990. Arkeologian tutkimusraportti 2. Oulun yliopisto. Oulu.

Kuusela, Jari-Matti. 2010. Oulu Tahkokangas. Rautakautisen röykkiökohteen kartoitus ja lähialueiden koekaivaus syksyllä 2010. Kaivauskertomus. Oulun yliopiston arkeologian laboratorio.

KARTTALUETTELO

1. Oulun Tahkokankaan röykkiökohteen sijoittuminen peruskartalle 3422 05.
2. Tutkimusalueen yleiskartta.
3. Latomus 1 rakenteineen.
4. Latomus 2 rakenteineen.
5. Latomus 5 rakenteineen.
6. Latomus 6 rakenteineen.
7. Latomus 7 rakenteineen.
8. Latomus 8 rakenteineen.
9. Latomus 9.
10. Latomus 10.
11. Latomus 11.

KUVALUETTELO

Aineisto on talletettu Oulun yliopiston arkeologian laboratorioon. Kuvien oikeudet kuuluvat kuvaajille.

DIGIKUVAT

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
1	1.8.11	Työkuva, turpeenpoisto, latomus 1	-	Jari-Matti Kuusela
2	"	Työkuva, turpeenpoisto, latomus 1, kuvauspuomin viritys	-	"
3	"	Työkuva, takymetrimittaus, latomus 1	-	"
4	2.8.11	Latomus 1, taso 1	NW	"
5	"	"	"	"
6	"	Työkuva, kuvausta kuvauspuomilla	-	"
7	"	"	-	"
8	"	"	-	"
9	"	"	-	"
10	"	Työkuva, turpeenpoisto, latomus 2, kuvauspuomin viritys	-	"
11	"	"	-	"
12	"	"	-	"
13	"	Työkuva, piirtämistä, latomus 1	-	"
14	"	"	-	"
15	"	"	SE	"
16	"	"	"	"
17	"	Tyluva, puhdistus, latomus 2	NE	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
18	2.8.11	Työkuva, puhdistus, latomus 2	NE	Jari-Matti Kuusela
19	3.8.11	Työkuva, turpeenpoisto, latomus 4	-	"
20	"	"	-	"
21	3.8.11	Työkuva, takymetrimittausta, latomus 2, puomikuvausta	E	"
22	"	"	"	"
23	"	"	"	"
24	"	Latomus 4, puhdistettu	SW	"
25	"	"	"	"
26	"	"	"	"
27	"	Työkuva, piirtämistä, latomus 2	NW	"
28	"	"	"	"
29	4.8.11	Työkuva, latomuksen 1 purkamista	SE	"
30	"	"	"	"
31	"	Latomus 1, taso 2	SSW	"
32	"	"	"	"
33	"	"	"	"
34	"	Latomus 4 maisemoituna	SSW	"
35	"	Latomus 6 puhdistettuna	NWW	"
36	"	"	"	"
37	"	"	"	"
38	"	"Latomus 3", turpeenpoisto	-	"
39	"	"	-	"
40	"	"	-	"
41	"	"Latomus 3", puhdistettuna	SE	"
42	"	"	"	"
43	"	"	"	"
44	"	"	"	"
45	"	"	"	"
46	5.8.11	Latomus 8 hylsykätö	-	"
47	"	"	-	"
48	"	"	-	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
49	5.8.11	Työkuva, turpeenpoisto, latomus 7	N	Jari-Matti Kuusela
50	"	"	"	"
51	"	"	S	"
52	9.8.11	Latomus 1, taso 3	NNW	"
53	"	"	"	"
54	10.8.11	Latomus 2, taso 2	SE	"
55	"	"	"	"
56	"	Latomus 6, kaivausalue, taso 1	SW	"
57	"	"	"	"
58	"	Latomus 6, kaivausalue, pohja	"	"
59	"	"	"	"
60	11.8.11	Työkuva, latomuksen 2 puomikuvauksen valmistelua	NE	"
61	"	"	SE	"
62	"	Latomus 2, taso 3	E	"
63	"	"	"	"
64	"	Latomus 1, taso 5	NE	"
65	"	"	"	"
66	"	Latomus 6 rekonstruoitu ja maisemoitu	NW	"
67	"	"	"	"
68	"	Koeoja turpeenpoiston jälkeen	NW	"
69	"	"	"	"
70	12.8.11	Työkuva, turpeenpoistoa "latomuksen 12" päältä	NWW	"
71	"	"	"	"
72	15.8.11	Latomus 2, etelälatomus	SSE	"
73	"	"	"	"
74	"	"	"	"
75	"	"	"	"
76	"	Latomus 1, keskusrakenne	E	"
77	"	"	N	"
78	"	"	N	"
79	"	"	SSE	"
80	"	"	"	"
81	"	"	"	"
82	"	"	NNW	"
83	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
84	15.8.11	Latomus 1, keskusrakenne	SSE	Jari-Matti Kuusela
85	"	"	"	"
86	"	"	"	"
87	"	"	"	"
88	"	"	"	"
89	"	"	"	"
90	"	"	"	"
91	"	"	"	"
92	"	"	"	"
93	"	"	"	"
94	"	Latomus 1, keskusrakenne	NE	"
95	"	"	"	"
96	"	"	"	"
97	"	"	"	"
98	"	"	"	"
99	"	"	"	"
100	"	"	NW	"
101	"	"	"	"
102	"	"	"	"
103	"	"	"	"
104	"	"	"	"
105	"	"	"	"
106	"	"	NE	"
107	"	"	"	"
108	"	"	"	"
109	"	"	"	"
110	"	"	"	"
111	"	"	"	"
112	"	"	SE	"
113	"	"	"	"
114	"	"	"	"
115	"	"	"	"
116	"	"	"	"
117	"	"	"	"
118	"	"	SW	"
119	"	"	"	"
120	"	"	"	"
121	"	"	"	"
122	"	"	"	"
123	"	"	"	"
124	16.8.11	Latomus 2, taso 4	N	"
125	"	"	"	"
126	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
127	16.8.11	Latomus 2, taso 4	N	Jari-Matti Kuusela
128	"	"	"	"
129	"	"	"	"
130	"	Latomus 2, etelälatomus	SEE	"
131	"	"	"	"
132	"	"	"	"
133	"	"	"	"
134	"	"	"	"
135	"	"	"	"
136	"	"	N	"
137	"	"	"	"
138	"	"	"	"
139	"	"	"	"
140	"	"	"	"
141	"	"	"	"
142	"	Latomukset 7 ja 8, taso 2	N	"
143	"	"	"	"
144	"	"	"	"
145	"	"	"	"
146	"	"	"	"
147	"	"	"	"
148	"	"	SE	"
149	"	"	"	"
150	"	"	"	"
151	"	"	"	"
152	"	"	"	"
153	"	"	"	"
154	"	Latomus 8, taso 2	N	"
155	"	"	"	"
156	"	"	"	"
157	"	"	"	"
158	"	"	"	"
159	"	"	"	"
160	"	Latomus 7, rakenne 1, taso 2	NE	"
161	"	"	"	"
162	"	"	"	"
163	"	"	"	"
164	"	"	"	"
165	"	"	"	"
166	18.8.11	Latomus 2, taso 5	SE	"
167	"	"	"	"
168	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
169	18.8.11	Latomus 2, taso 5	SE	Jari-Matti Kuusela
170	"	"	"	"
171	"	"	"	"
172	"	"	"	"
173	"	"	"	"
174	"	"	"	"
175	"	"	"	"
176	"	Latomus 2, kivien kiilausta	SEE	"
177	"	"	"	"
178	"	"	"	"
179	"	"	"	"
180	"	Latomus 1, kivet poistettu	N	"
181	"	"	"	"
182	"	"	"	"
183	"	"	"	"
184	"	"	"	"
185	"	"	"	"
186	"	Työkuva, takymetrimittausta	-	"
187	"	Työkuva, latomuksen 8 tason puhdistamista	S	"
188	"	Työkuva, takymetrimittausta	-	"
189	"	Työkuva, turpeenpoistoa kivirakasta	S	"
190	"	"	"	"
191	22.8.11	Työkuva, latomusten dokumentointia	NNW	"
192	"	"	"	"
193	"	Latomus 2, taso 6	SE	"
194	"	"	"	"
195	"	"	"	"
196	"	"	"	"
197	"	"	"	"
198	"	"	"	"
199	23.8.11	Työkuva, latomuksen 1 pohjan tutkimista	NNW	"
200	"	Työkuva, laserkeilauksen valmistelua	-	"
201	"	"	-	"
202	"	Latomuksen 9 N-seinä	S	"
203	"	"	"	"
204	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
205	23.8.11	Latomuksen 9 N-seinämä	S	Jari-Matti Kuusela
206	"	"	"	"
207	"	"	"	"
208	"	Latomus 11 puhdistettuna	SW	"
209	"	"	"	"
210	"	"	"	"
211	"	"	"	"
212	"	"	"	"
213	"	"	"	"
214	25.8.11	Kivien kiilausta latomuksessa 8	SSE	"
215	"	"	"	"
216	"	"	"	"
217	"	"	NE	"
218	"	"	"	"
219	"	"	"	"
220	"	"	"	"
221	"	"	"	"
222	"	Latomuksen 1 pohjaan tehty kaivausalue	N	"
223	"	"	"	"
224	"	"	"	"
225	"	"	"	"
226	"	"	"	"
227	"	"	"	"
228	"	"	"	"
229	"	Latomuksen 1 pohjan kaivausalueen profiili	NE	"
230	"	"	"	"
231	"	"	"	"
232	"	"	"	"
233	"	"	"	"
234	"	"	"	"
235	"	Latomuksen 1 pohjaan tehdyn kaivausalueen pohja	N	"
236	"	"	"	"
237	"	"	"	"
238	"	"	"	"
239	"	"	"	"
240	"	"	"	"
241	"	Latomus 2, taso 7	SE	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
242	25.8.11	Latomus 2, taso 7	SE	Jari-Matti Kuusela
243	"	"	"	"
244	"	"	"	"
245	"	"	"	"
246	"	"	"	"
247	"	Latomus 2, etelärakenne, taso 7	SEE	"
248	"	"	"	"
249	"	"	"	"
250	"	"	"	"
251	"	"	"	"
252	"	"	"	"
253	"	Latomus 1, rekonstruoitu ja maisemoitu	N	"
254	"	"	"	"
255	26.8.11	Latomus 8, taso 4	N	"
256	"	"	"	"
257	"	"	"	"
258	"	"	"	"
259	"	"	"	"
260	"	"	"	"
261	"	Latomus 7, taso 4	"	"
262	"	"	"	"
263	"	"	"	"
264	"	"	"	"
265	"	"	"	"
266	"	"	"	"
267	29.8.11	Latomus 5, puhdistettu	W	"
268	"	"	"	"
269	"	"	"	"
270	"	"	"	"
271	"	"	"	"
272	"	"	"	"
273	"	Latomus 8, taso 6	"	"
274	"	"	"	"
275	"	"	"	"
276	"	"	"	"
277	"	"	"	"
278	"	"	"	"
279	"	Latomus 7, taso 6	N	"
280	"	"	"	"
281	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
282	29.8.11	Latomus 7, taso 6	N	Jari-Matti Kuusela
283	"	"	"	"
284	"	"	"	"
285	30.8.11	Latomus 7, rakenteen 2 ladottua päätyrakennetta	NNE	"
286	"	"	"	"
287	"	"	"	"
288	"	"	"	"
289	"	"	"	"
290	"	"	"	"
291	"	Latomus 7, rakenteen 2 päätyrakennetta	NEE	"
292	"	"	"	"
293	"	"	"	"
294	"	Latomus 5, taso 2	SW	"
295	"	"	"	"
296	"	"	"	"
297	"	"	"	"
298	"	"	"	"
299	"	"	"	"
300	31.8.11	"	W	"
301	"	"	"	"
302	"	"	"	"
303	"	"	"	"
304	"	"	"	"
305	"	"	"	"
306	"	Latomus 7, rakenne 1, taso 7	"	"
307	"	"	"	"
308	"	"	"	"
309	"	"	"	"
310	"	"	"	"
311	"	"	"	"
312	"	Latomus 7, rakenne 1, "nostettu" haudan pohja	N	"
313	"	"	"	"
314	"	"	"	"
315	"	"	"	"
316	"	"	"	"
317	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
318	31.8.11	Latomus 2, tasot 10 (iso alue) ja 9 (etelälatomus)	SE	Jari-Matti Kuusela
319	"	"	"	"
320	"	"	"	"
321	"	"	"	"
322	"	"	"	"
323	"	"	"	"
324	7.9.11	Latomus 5, taso 4	SSW	"
325	"	"	"	"
326	"	"	"	"
327	"	"	"	"
328	"	"	"	"
329	"	"	"	"
330	"	Latomus 5, taso 5	"	"
331	"	"	"	"
332	"	"	"	"
333	"	"	"	"
334	"	"	"	"
335	"	"	"	"
336	8.9.11	Latomus 8, taso 9	N	"
337	"	"	"	"
338	"	"	"	"
339	"	"	"	"
340	"	"	"	"
341	"	"	"	"
342	"	Latomus 8, taso 10	"	"
343	"	"	"	"
344	"	"	"	"
345	"	"	"	"
346	"	"	"	"
347	"	"	"	"
348	"	Latomus 5, taso 6	NW	"
349	"	"	"	"
350	"	"	"	"
351	"	"	"	"
352	"	"	"	"
353	"	"	"	"
354	"	Latomus 5, latomuksen pohjan kaivausalueen pohja	N	"
355	"	"	"	"
356	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
357	8.9.11	Latomus 5, latomuksen pohjan kaivausalueen pohja	N	Jari-Matti Kuusela
358	"	"	"	"
359	"	"	"	"
360	12.9.11	Rekonstruoitu latomus 1 pengottuna	NW	"
361	"	Latomuksen 2 etelälatomuksen hajalle potkittu seinämä	NE	"
362	"	Latomuksen 2 pengottua pohjaa	"	"
363	"	"	N	"
364	"	Latomus 5 rekonstruoitu ja maisemoitu	SWW	"
365	"	"	"	"
366	"	Latomus 8, taso 10	NE	"
367	"	"	"	"
368	"	"	"	"
369	"	"	"	"
370	"	"	"	"
371	"	"	"	"
372	"	"	NNE	"
373	"	"	"	"
374	"	"	"	"
375	"	"	"	"
376	"	"	"	"
377	"	"	"	"
378	"	Latomus 7, värikästä maata rakenteen pohjassa	-	"
379	"	"	-	"
380	"	"	-	"
381	"	"	-	"
382	"	"	-	"
383	"	"	-	"
384	"	"	-	"
385	"	Latomus 7, taso 11	S	"
386	"	"	"	"
387	"	"	"	"
388	"	"	"	"
389	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
390	12.9.11	Latomus 7, taso 11	S	Jari-Matti Kuusela
391	"	"	N	"
392	"	"	"	"
393	"	"	"	"
394	"	"	"	"
395	"	"	"	"
396	"	"	"	"
397	13.9.11	Latomus 2, pohjaan tutkittu	SSE	"
398	"	"	"	"
399	"	"	"	"
400	"	"	"	"
401	"	"	"	"
402	"	"	"	"
403	"	Latomus 2, E-profiili	NEE	"
404	"	"	"	"
405	"	"	"	"
406	"	"	"	"
407	"	"	"	"
408	"	"	"	"
409	"	Latomus 7, taso 12	NWW	"
410	"	"	"	"
411	"	"	"	"
412	"	"	"	"
413	"	"	"	"
414	"	"	"	"
415	"	Latomus 7, rakenne 1, rakenteen pohja	N	"
416	"	"	"	"
417	"	"	"	"
418	"	"	"	"
419	"	"	"	"
420	"	"	"	"
421	"	Latomus 2, rekonstruoitu ja maisemoitu	SSE	"
422	"	"	"	"
423	15.9.11	Latomus 7, rekonstruoitu ja maisemoitu	S	"
424	"	"	"	"
425	"	Latomus 8, rek. & mais.	NNW	"
426	"	"	"	"

PUOMIKUVAT

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
1	2.8.11	Latomus 1, taso 1	-	Hannu Panttila
2	"	"	-	"
3	3.8.11	Latomus 1, taso 1	SSW	"
4	4.8.11	Latomus 1, taso 2	-	"
5	"	"	"	"
6	"	"	"	"
7	"	"	"	"
8	"	"	"	"
9	"	"	"	"
10	"	"	"	"
11	"	"	"	"
12	"	"	"	"
13	"	"	"	"
14	"	"	"	"
15	"	"	"	"
16	"	"	"	"
17	"	"	"	"
18	"	"	"	"
19	"	"	"	"
20	"	"	"	"
21	"	"	"	"
22	"	"	"	"
23	"	"	"	"
24	"	"	"	"
25	"	"	"	"
26	"	"	"	"
27	"	"	"	"
28	9.8.11	Latomus 1, taso 3	-	"
29	"	"	"	"
30	"	"	"	"
31	"	"	"	"
32	"	"	"	"
33	"	"	"	"
34	"	"	"	"
35	10.8.11	Latomus 1, taso 4	"	"
36	"	"	"	"
37	"	"	"	"
38	"	"	"	"
39	"	"	"	"
40	"	"	"	"
41	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
42	11.8.11	Latomus 1, taso 5	-	Hannu Panttila
43	"	"	"	"
44	"	"	"	"
45	"	"	"	"
46	"	"	"	"
47	"	"	"	"
48	"	"	"	"
49	"	"	"	"
50	"	"	"	"
51	"	"	"	"
52	"	"	"	"
53	"	"	"	"
54	"	"	"	"
55	"	"	"	"
56	"	"	"	"
57	"	"	"	"
58	"	"	"	"
59	"	"	"	"
60	12.8.11	"	NW	"
61	"	"	"	"
62	3.8.11	Latomus 2, taso 1	-	"
63	"	"	"	"
64	"	"	"	"
65	"	"	"	"
66	"	"	"	"
67	"	"	"	"
68	"	"	"	"
69	"	"	"	"
70	"	"	"	"
71	"	"	"	"
72	"	"	"	"
73	"	"	"	"
74	"	"	"	"
75	"	"	"	"
76	"	"	"	"
77	"	"	"	"
78	"	"	"	"
79	"	"	"	"
80	"	"	"	"
81	"	"	"	"
82	"	"	"	"
83	"	"	"	"
84	"	"	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
85	3.8.11	Latomus 2, taso 1	-	Hannu Panttila
86	"	"	"	"
87	"	"	"	"
88	"	"	"	"
89	"	"	"	"
90	"	"	"	"
91	"	"	"	"
92	"	"	"	"
93	"	"	"	"
94	"	"	"	"
95	"	"	"	"
96	"	"	"	"
97	"	"	"	"
98	"	"	"	"
99	"	"	"	"
100	"	"	"	"
101	"	"	"	"
102	"	"	"	"
103	"	"	"	"
104	"	"	"	"
105	"	"	"	"
106	"	"	"	"
107	"	"	"	"
108	10.8.11	Latomus 2, taso 2	-	"
109	"	"	"	"
110	"	"	"	"
111	"	"	"	"
112	"	"	"	"
113	11.8.11	Latomus 2, taso 3	-	"
114	"	"	"	"
115	"	"	"	"
116	"	"	"	"
117	12.8.11	Latomus 2, taso 4	"	"
118	"	"	"	"
119	"	"	"	"
120	22.8.11	Latomus 2, taso 6	"	"
121	26.8.11	Latomus 2, taso 7	"	"
122	29.8.11	Latomus 2, taso 8	"	"
123	7.9.11	Latomus 2, oletettu pohja ja rakenteet	"	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
124	30.8.11	Latomus 5, puhdistettuna	-	Hannu Panttila
125	31.8.11	Työkuvaa, latomusta 5 tutkitaan	-	"
126	"	Latomus 5, arkkurakenne	-	"
129	4.8.11	Latomus 6, puhdistettuna	-	"
130	11.8.11	Latomus 6, pohjaan tutkittu	-	"
131	22.8.11	Latomus 11, puhdistettuna	-	"
132	30.8.11	Yleiskuva tutkimusalueelle	SW	"
133	9.8.11	Latomus 8, puhdistettuna	-	"
134	15.8.11	Latomus 8, taso 2	-	"
135	9.8.11	Latomus 7, puhdistettuna	-	"

MUSTAVALKOKUVAT

Oulun yliopiston arkeologian laboratorio. Negatiivikansio 9 sivut 117–120, ruudut 1–11.

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
1	3.8.11	Työkuvaa, turpeenpoisto, "latomus 4"	SSW	Jari-Matti Kuusela
2	"	Latomus 2, puhdistettu	SE	"
3	"	Latomus 1, puhdistettu	S	"
4	4.8.11	Latomus 1, taso 2	SSW	"
5	"	"Latomus 4", maisemoitu	"	"
6	"	Latomus 6, puhdistettu	NWW	"
7	9.8.11	Latomus 1, taso 3	"	"
8	10.8.11	Latomus 2, taso 2	SE	"
9	"	Latomus 6, latomuksenalainen kaivausalue, taso 1	SW	"
10	"	Latomus 6, pohjaan tutkittu	"	"
11	11.8.11	Latomus 1, taso 3	E	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
12	11.8.11	Latomus 1, taso 5	NE	Jari-Matti Kuusela
13	"	Latomus 6, rek.&mais.	NW	"
14	"	Koeoja, turpeenpoisto	"	"
15	12.8.11	Työkuva, "latomus 12"	-	"
16	15,8,11	Latomus 2, arkkurakenne	SSE	"
17	"	"	"	"
18	"	Latomus 1, keskusrakenne	SSE	"
19	"	"	"	"
20	"	"	NW	"
21	"	"	SW	"
22	"	"	SE	"
23	"	"	NW	"
24	16.8.11	Latomukset 7 ja 8 puhdistettuna	N	"
25	"	"	SE	"
26	"	Latomus 8 puhdistettuna	N	"
27	"	Latomus 7, rakenne 1	NE	"
28	18.8.11	Latomus 2, taso 5	SE	"
29	"	Latomus 1, latomuksen pohja	N	"
30	"	Työkuva	-	"
31	22.8.11	Latomus 2, taso 6	SE	"
32	23.8.11	Työkuva, laserkeilausta	SE	"
33	"	Latomus 9, pohjoisseinä	S	"
34	"	Latomus 11	SW	"
35	25.8.11	Latomus 8, kivitilkettä	SSE	"
36	"	"	NE	"
37	"	Latomus 1, latomuksen alainen kaivausalue, pohja	N	"
38	"	Latomus 1, kaivausalueen profiili	NE	"
39	"	Latomus 1, latomuksen alainen kaivausalue, pohja	N	"
40	"	Latomus 2, taso 7	SE	"
41	"	Latomus 2, arkkurakenne	SEE	"
42	"	Latomus 1, rek.&mais.	N	"
43	26.8.11	Latomus 8, taso 4	N	"

n.o	Pvm	Aihe	Suuntaan	Kuvaaja
44	26.8.11	Latomus 7, taso 4	N	Jari-Matti Kuusela
45	29.8.11	Latomus 5, puhdistettu	W	"
46	"	Latomus 8, taso 6	"	"
47	"	Latomus 7, taso 6	N	"
48	30.8.11	Latomus 5, taso 2	SW	"
49	31.8.11	Latomus 7, rakenne 1, taso 7	W	"
50	"	Latomus 2, taso 10 (iso tarha) / taso 9 (arkkurakenne)	SE	"
51	7.9.11	Latomus 5, taso 4, arkkurakenne	SSW	"
52	"	Latomus 5, taso 5, latomuksen pohja	"	"
53	8.9.11	Latomus 8, taso 9	N	"
54	"	Latomus 8, taso 10, pohjaan tutkittu	"	"
55	"	Latomus 5, pohjaan tutkittu	SW	"
56	12.9.11	Latomus 5, rek. & mais.	SWW	"
57	13.9.11	Latomus 2, pohjaan tutkittu	SSE	"
58	"	Latomus 7, pohjaan tutkittu	NNW	"
59	"	Latomus 2, rek. & mais.	SSE	"
60	15.9.11	Latomus 7, rek. & mais.	S	"
61	"	Latomus 8, rek. & mais.	NNW	"

KARTAT

Kartan 2 mittaus Oulun yliopiston arkeologian oppiaine.

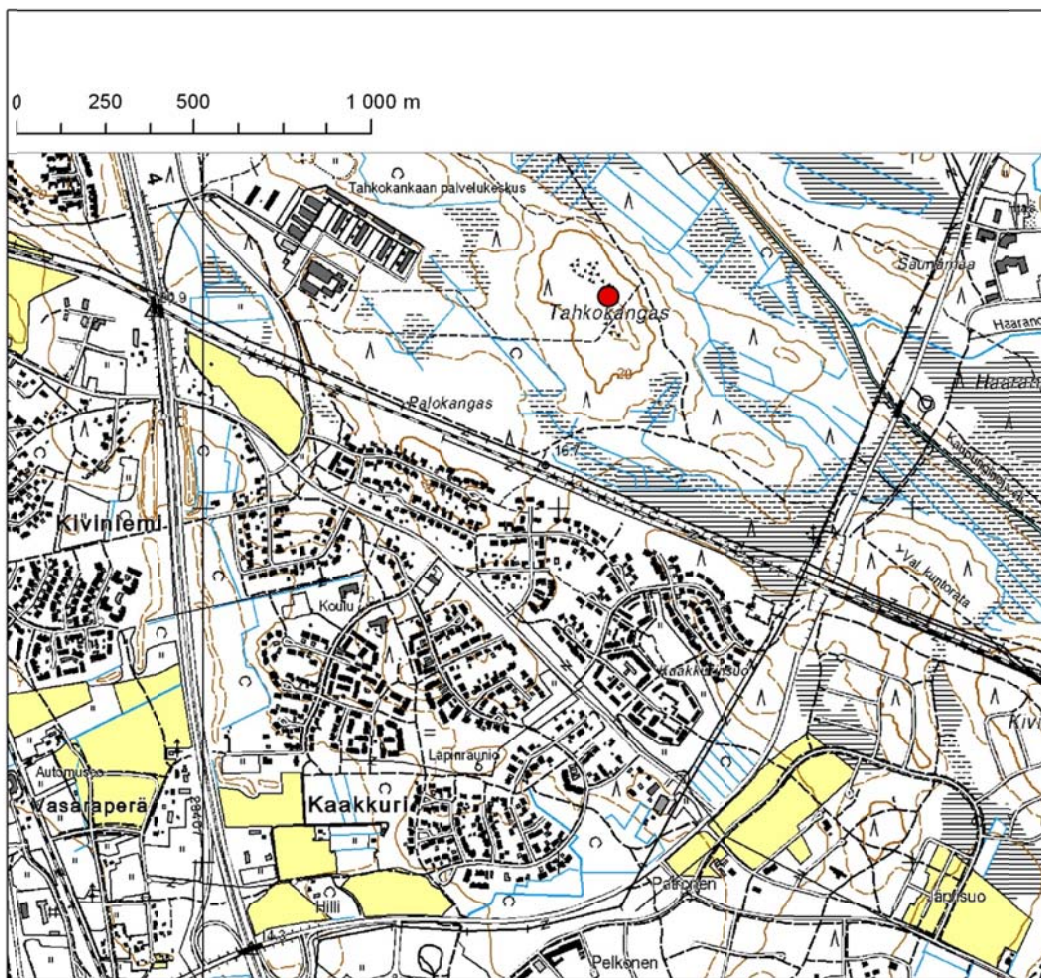
Karttojen 3, 7, 8 ja 11 maastopiirros Lasse Märsy.

Karttojen 4 ja 9 maastopiirros Jouni Väänänen.

Karttojen 5, 6 ja 10 maastopiirros Ville Hakamäki.

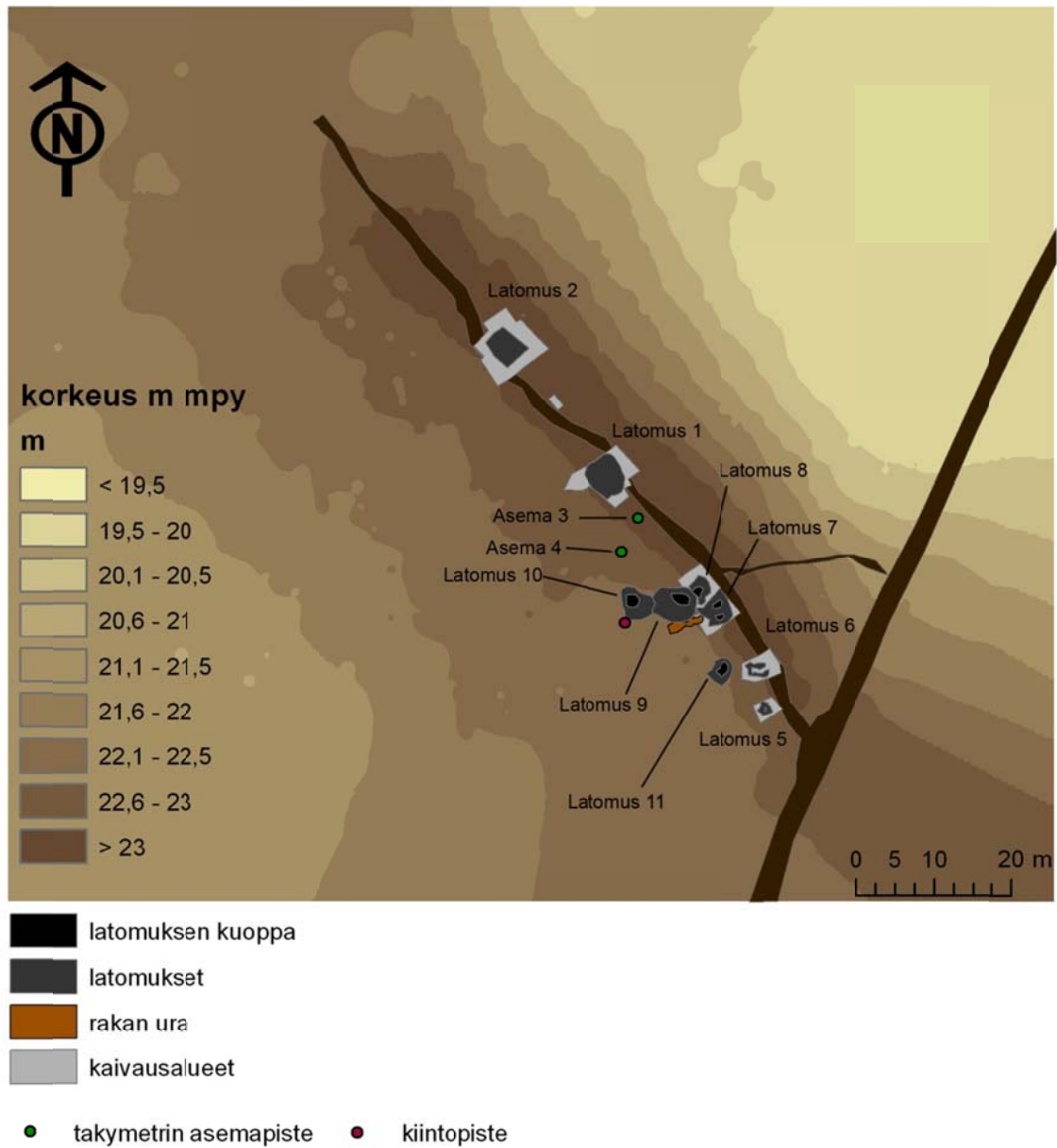
Karttojen 3–11 puhtaaksipiirto Ville Hakamäki.

Kaikkien karttojen käsittely Jari-Matti Kuusela.

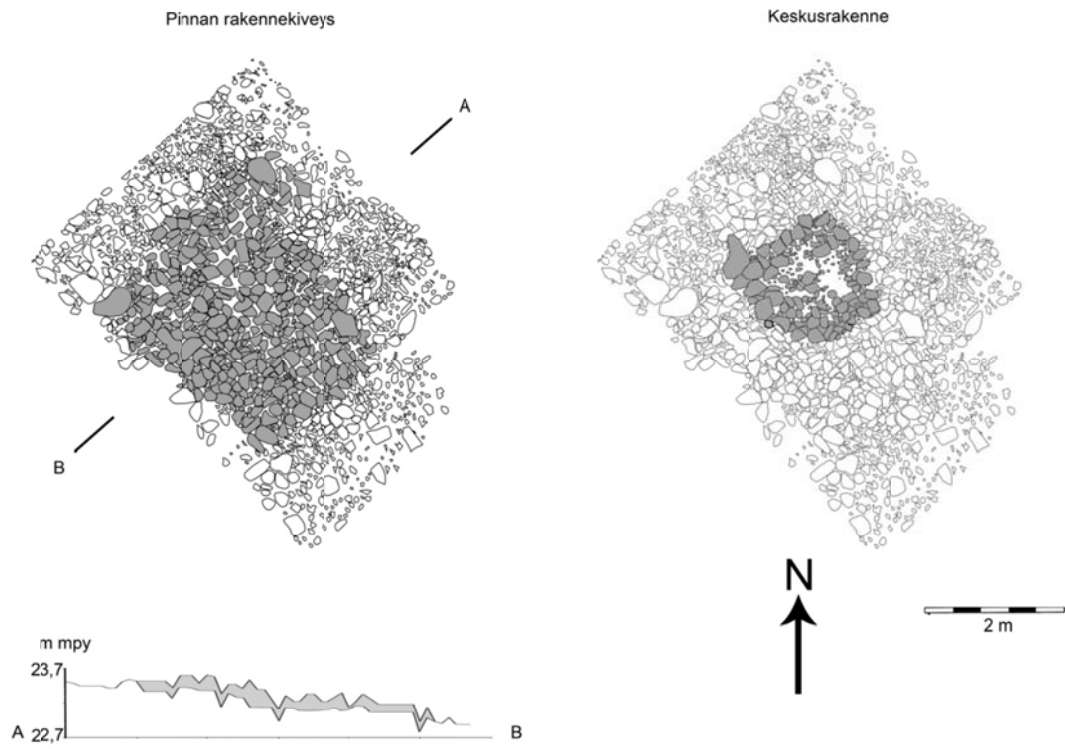

Kartta 1. Oulun Tahkokankaan rökkiökohteen sijoittuminen peruskartalle 3422 05.

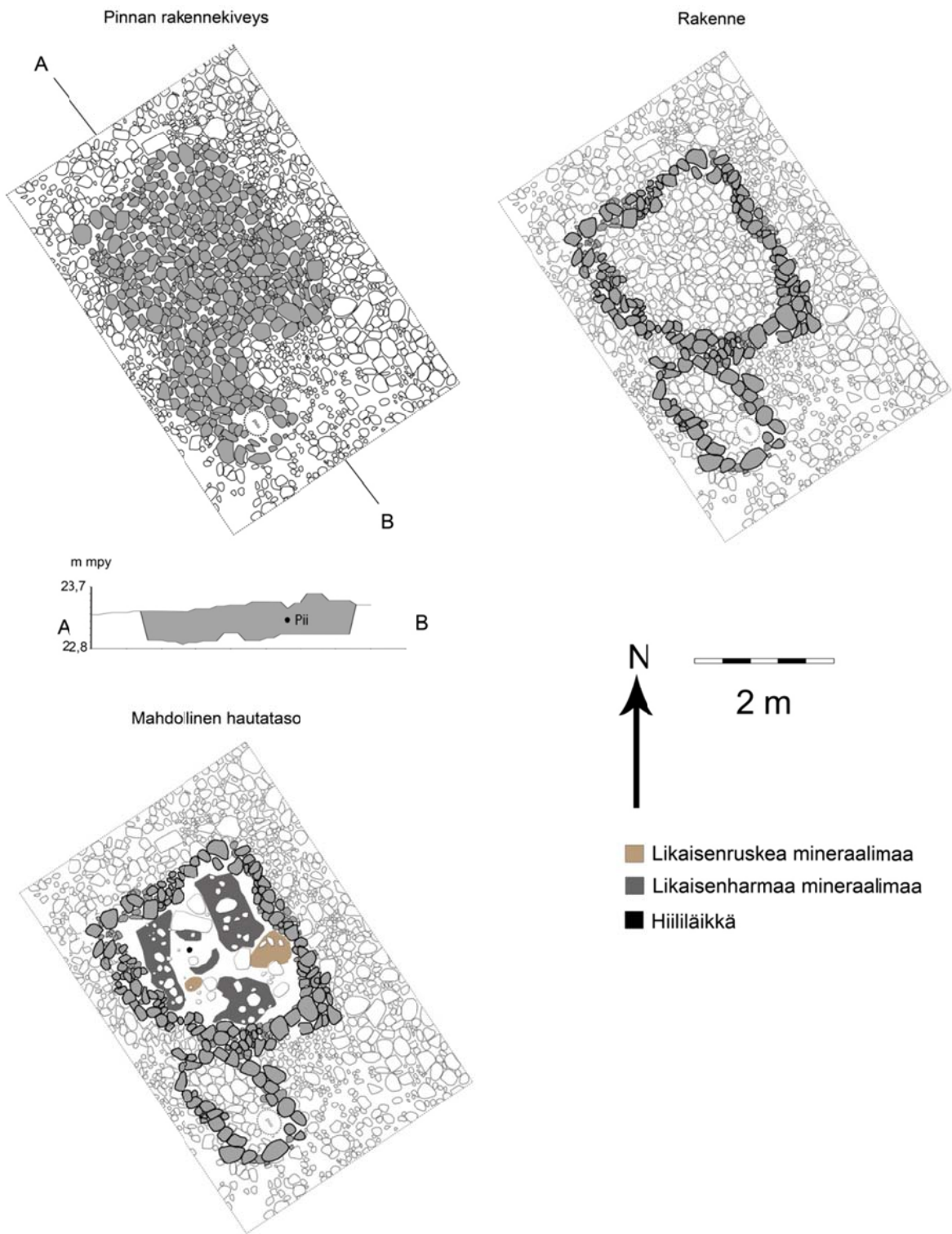
Karttopohja © Maanmittauslaitos.

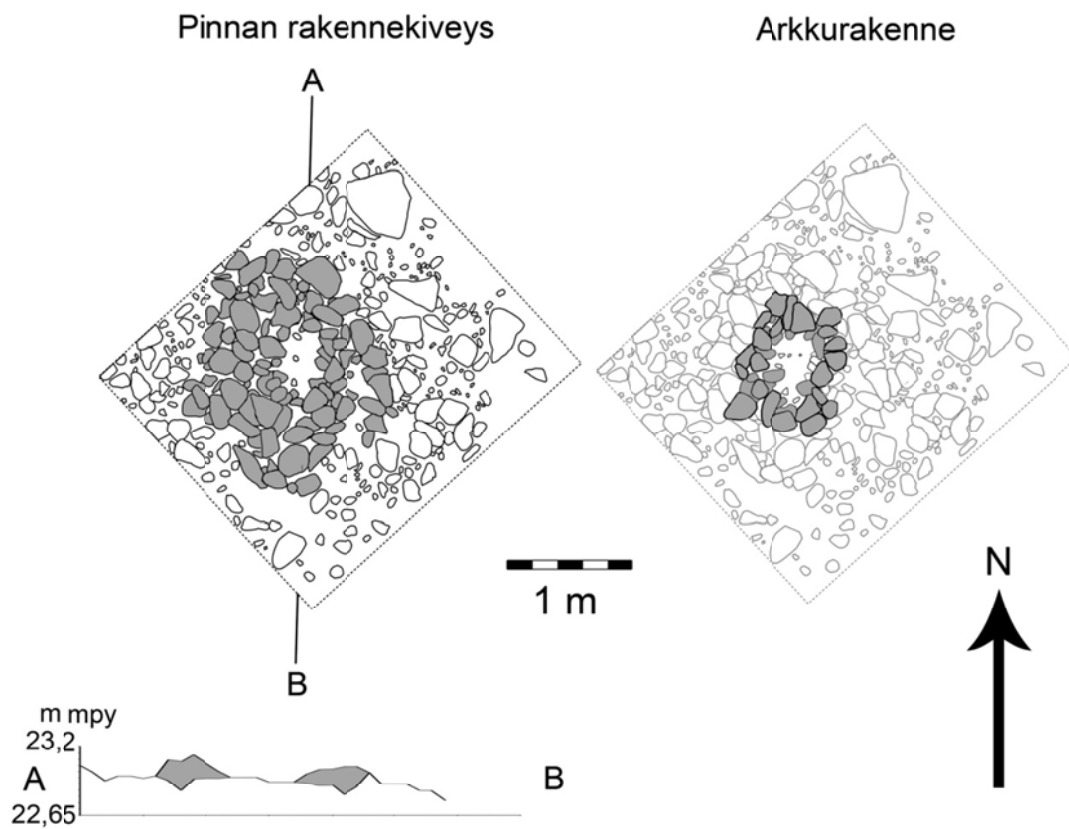
Kartta 2. Tahkokankaan kohteiden yleiskartta. Pohjoisnuoli osoittaa kompassipohjoiseen, jonka eranto karttapohjoiseen on vajaat yhdeksän astetta itään.

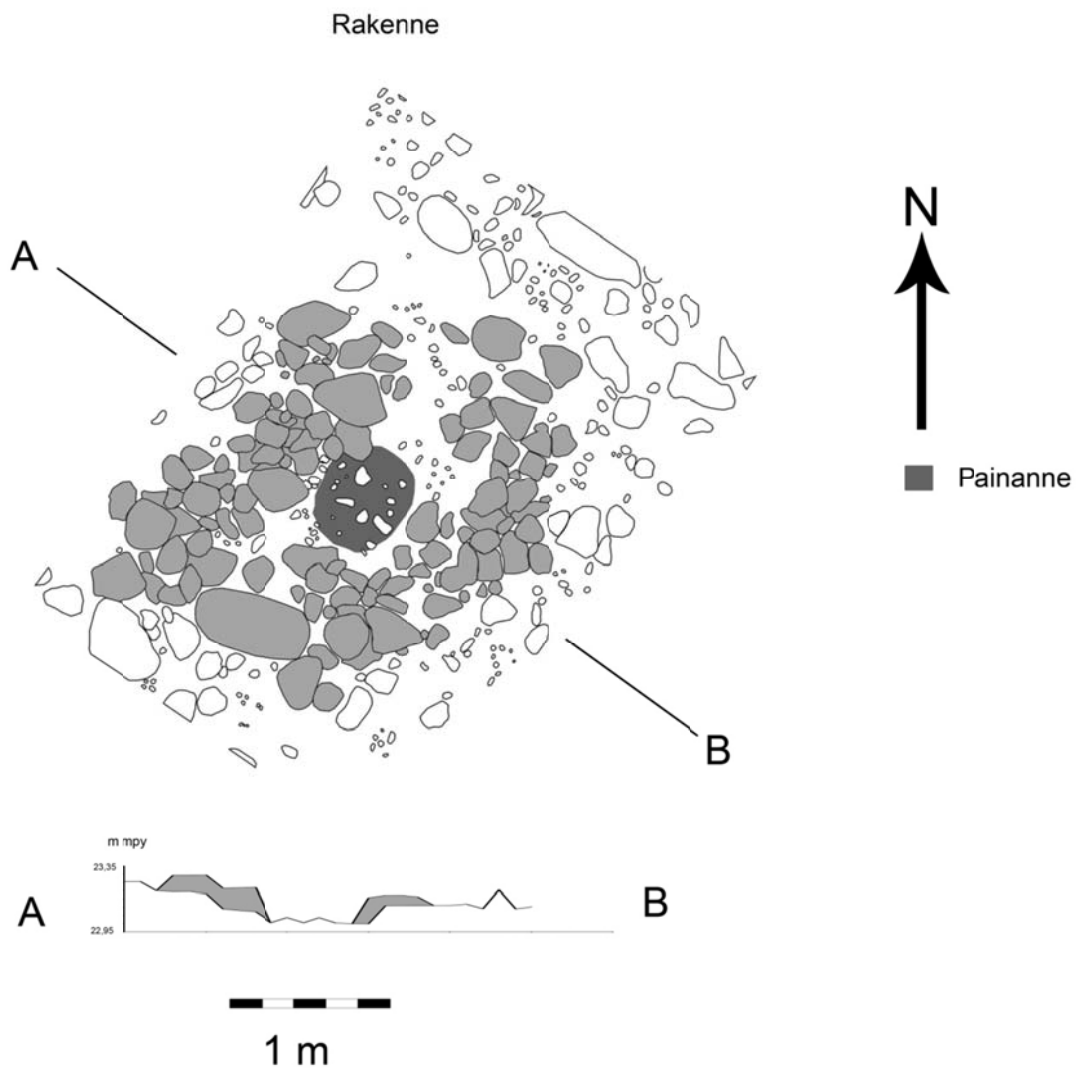
Kartta 3. Latomus 1 rakenteineen.

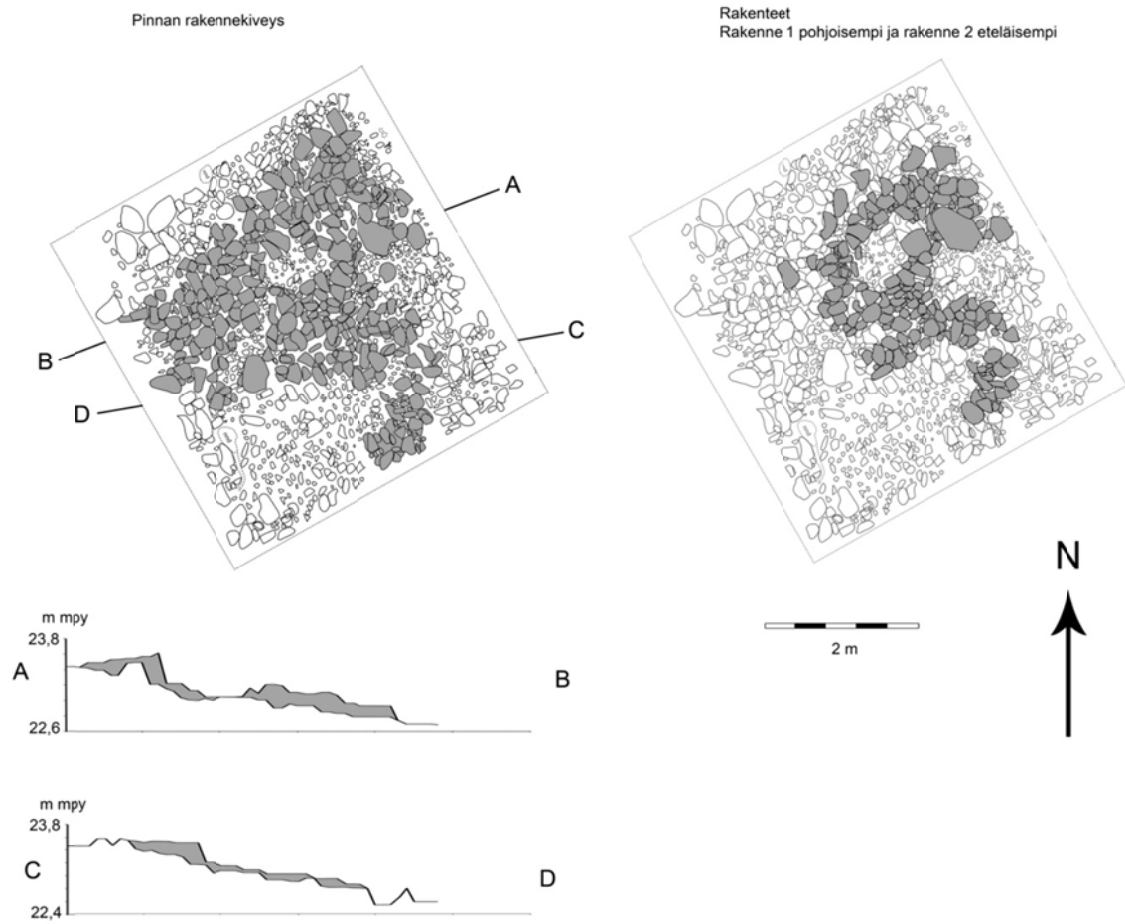
Kartta 4. Latomus 2 rakenteineen.

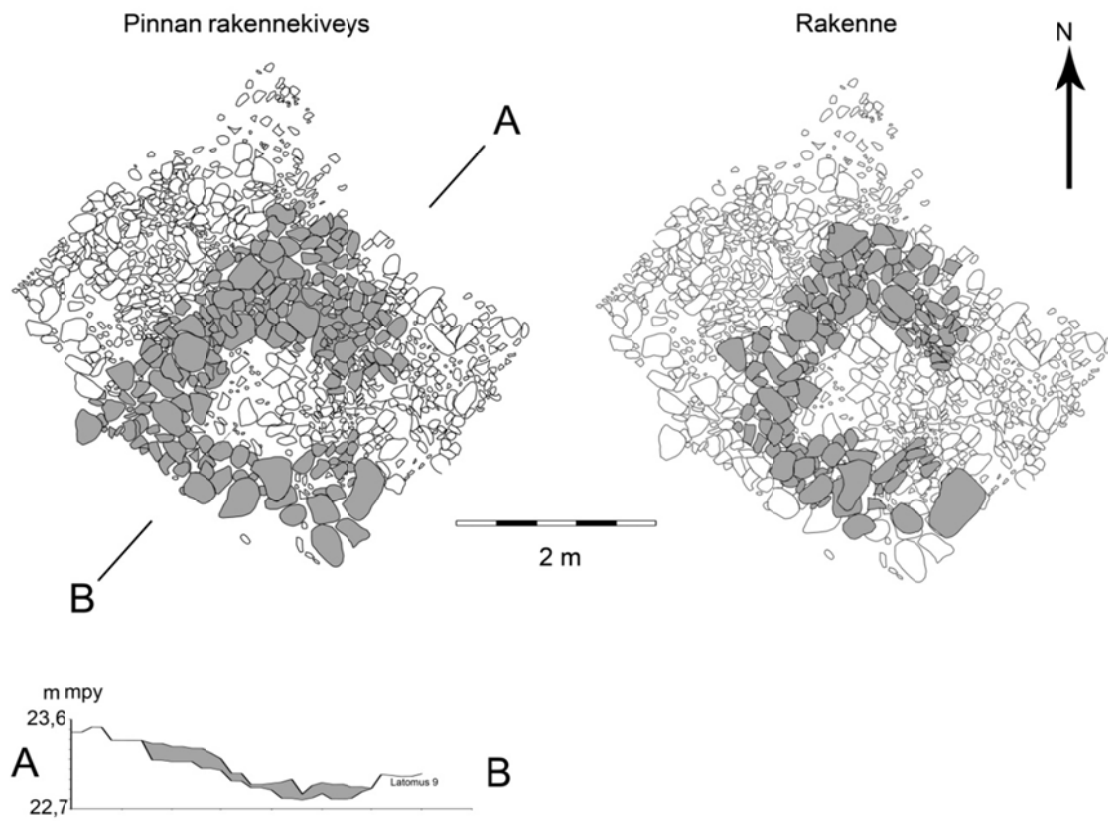
Kartta 5. Latomus 5 rakenteineen.

Kartta 6. Latomus 6 rakenteineen.

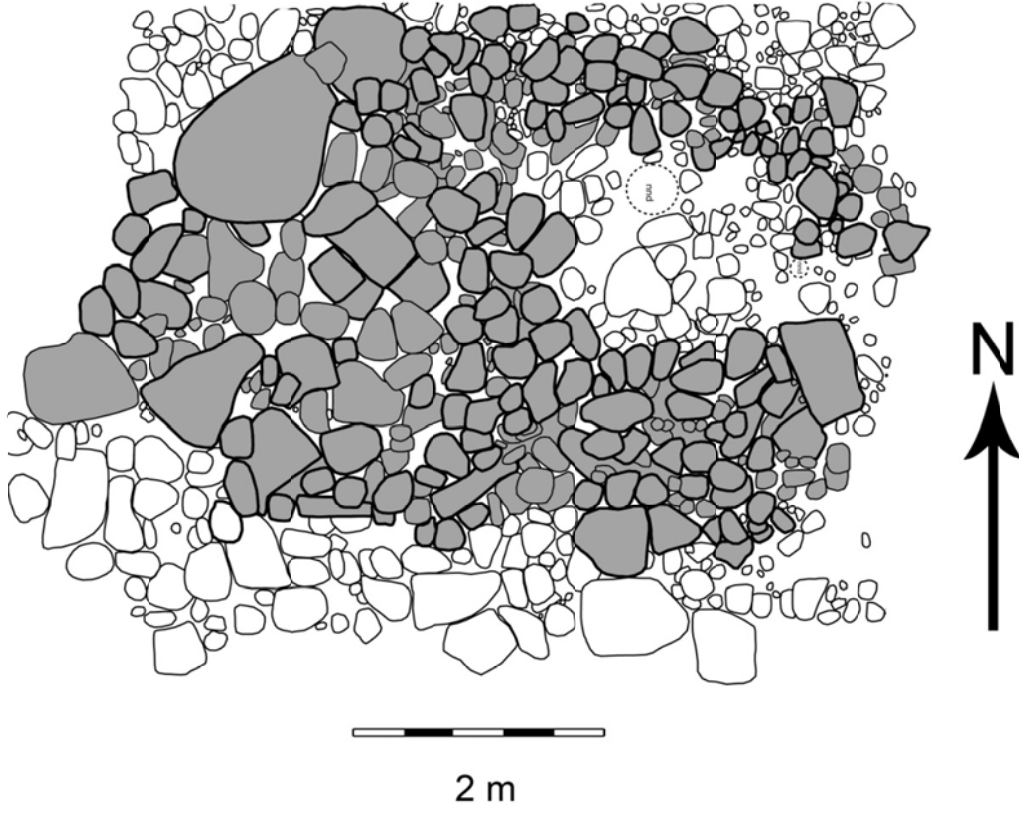

Kartta 7. Latomus 7 rakenteineen.

Kartta 8. Latomus 8 rakenteineen.

Latomus 9

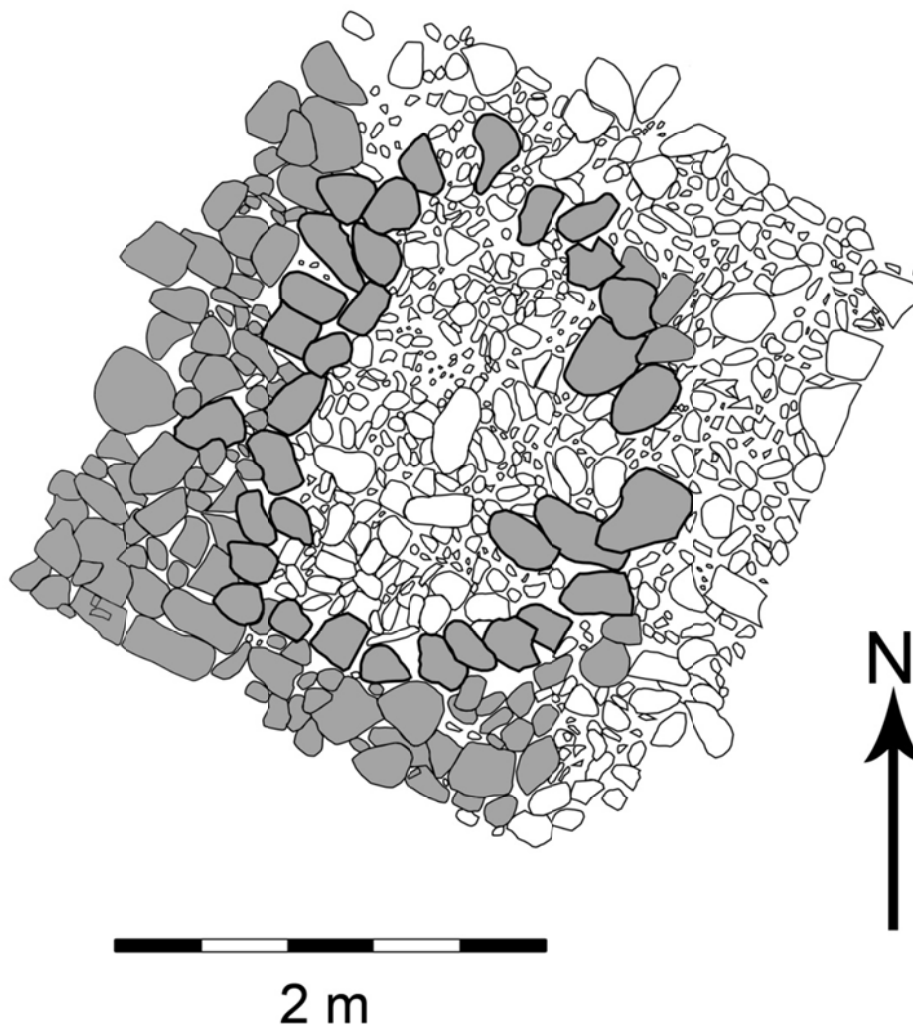
Kartta 9. Latomus 9.

Latomus 10

Kartta 10. Latomus 10.

Latomus 11

Kartta 11. Latomus 11.

KUVAT

Kuva 1. Latomus 1, keskusrakenne. Kuvattu luoteeseen.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 2. Latomus 2. Rakenteet ja mahdollinen hautataso. Puomikuva.
Kuvaaja: Hannu Panttila

Kuva 3. Latomus 2. Etelälatomus. Kuvattu eteläkaakkoon.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela.

Kuva 4. Latomus 2. Kivitilkettä. Kuvattu kaakkoon.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 5. Latomus 5. Arkkurakenne. Kuvattu eteläkaakkoon.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 6. Latomus 6. Puomikuva.
Kuvaaja: Hannu Panttila

Kuva 7. Latomus 7, rakennekivet näkyvissä. Kuvattu pohjoiseen.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 8. Latomus 7, rakenteen 1 "nostettua" päätä. Kuvattu pohjoiseen.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 9. Latomus 7, rakenteen 2 päätyrakennetta ja kivien "kiilaamista".
Kuvattu itäkoilliseen, kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 10. Latomus 8, keskuskuoppa. Kuvattu pohjoiseen.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 11. Latomuksesta 8 löytynyt hylsyätkö.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 12. Kivitilkettä latomuksessa 8. Kuvattu koilliseen.
Kuvaaja: Jari-Matti Kuusela

Kuva 13. Latomus 11. Puomikuva.
Kuvaaja: Hannu Panttila